

1. 1956లో జరిగిన జెంటిల్మెన్స్ అగ్రిమెంట్ యొక్క ముఖ్య లక్షణాలను వివరించండి.

1956లో జరిగిన జెంటిల్మెన్స్ అగ్రిమెంట్ అనేది తెలంగాణ మరియు ఆంధ్ర ప్రాంతాల నేతల మధ్య జరిగిన ఒక రాజకీయ అవగాహన. ఐక్య ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఏర్పడే ముందు ఈ ఒప్పందం కుదిరింది. కొత్తగా విలీనం చేయబడిన రాష్ట్రంలో తెలంగాణ ప్రజల సామాజిక-ఆర్థిక మరియు రాజకీయ ప్రయోజనాలను రక్షించడానికి దీనిని రూపొందించారు. దాని ప్రాముఖ్యత ఉన్నప్పటికీ, ఈ ఒప్పందం పడేపడే ఉల్లంఘించబడటం వల్ల తెలంగాణలో తీవ్ర అసంతృప్తి పెరిగింది. చివరికి, ఇది ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర డిమాండ్‌కు దారితీసింది.

జెంటిల్మెన్స్ ఒప్పందం యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు**1. ఆర్థిక రక్షణలు**

- **ప్రత్యేక ఆర్థిక కేటాయింపు:** తెలంగాణ నుండి వచ్చే రెవెన్యూ మిగులును దాని అభివృద్ధికి ప్రత్యేకంగా కేటాయించాలి.
- **అనుపాత భాగస్వామ్యం:** సాధారణ పరిపాలనా వ్యయాన్ని రెండు ప్రాంతాలు దామాషా ప్రకారం భరించాలి.
- **సమీక్ష నిబంధన:** ఈ ఆర్థిక ఏర్పాటును 5 సంవత్సరాల తర్వాత సమీక్షించాల్సి ఉంది మరియు తెలంగాణ అసెంబ్లీ అనుమతితో పొడిగించవచ్చు.

2. విద్య మరియు నిషేధం

- **విద్యా ప్రవేశం:** తెలంగాణ విద్యార్థులకు ప్రస్తుత విద్యా సంస్థల్లో ప్రవేశం కల్పించాలి, తెలంగాణ ఆధారిత సాంకేతిక మరియు ఉన్నత విద్యా కళాశాలల్లో కనీసం మూడింట ఒక వంతు రిజర్వేషన్లు కల్పించాలి.
- **మద్య నిషేధం:** తెలంగాణ ఎమ్మెల్యేల కోరిక మేరకు తెలంగాణలో మద్యపాన నిషేధానికి సంబంధించిన నిర్ణయాలను గౌరవించాలి.

3. ఉపాధి మరియు ప్రజా సేవలు

- **దామాషా నియామకం:** జనాభా నిష్పత్తి ఆధారంగా పబ్లిక్ సర్వీస్ నియామకాలు జరగాలి.
- **తొలగింపు బ్యాలెన్స్:** ఏకీకరణ తర్వాత ఏవైనా తొలగింపులు రెండు ప్రాంతాల నుండి దామాషా ప్రకారం జరగాలి.
- **భాష అవసరం:** నియామక సమయంలో తెలుగు తప్పనిసరి కాకూడదు కానీ రెండేళ్లలోపు తెలుగు పరీక్షలో ఉత్తీర్ణత సాధించాలి.
- **నివాస నియమాలు:** ఉపాధి అవకాశాలలో తెలంగాణ వాటాను పొందేందుకు 12 సంవత్సరాల నివాస నిబంధనను ప్రతిపాదించారు.

4. ప్రాంతీయ మండలి స్థాపన

- తెలంగాణ కోసం ఎమ్మెల్యేలు, ఎంపీలు మరియు నామినేటెడ్ సభ్యులతో సహా 20 మంది సభ్యులతో చట్టబద్ధమైన ప్రాంతీయ మండలి.
- పర్యవేక్షించే అధికారం:
 - ప్రణాళిక మరియు అభివృద్ధి
 - నీటిపారుదల మరియు పారిశ్రామిక ప్రాజెక్టులు
 - విద్య మరియు సేవా నియామకాలు
- కౌన్సిల్ మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం మధ్య విభేదాలు తలెత్తితే, భారత ప్రభుత్వమే తుది మధ్యవర్తి.

5. రాజకీయ ప్రాతినిధ్యం

- మంత్రివర్గ కూర్పు: ఆంధ్రకు అనుకూలంగా 60:40 నిష్పత్తి, కానీ తెలంగాణకు తప్పనిసరి ప్రాతినిధ్యం.
- నాయకత్వ సమతుల్యత: ముఖ్యమంత్రి ఆంధ్రా నుండి వస్తే, డిప్యూటీ సీఎం తెలంగాణ నుండి ఉండాలి, మరియు ముఖ్యమంత్రి తెలంగాణ నుండి కూడా ఉండాలి.
- పార్టీ నిర్మాణం: తెలంగాణ పిసిసి (ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ) 1962 వరకు విడిగా ఉంటుందని అంగీకరించారు.

ముగింపు

విలీనం తర్వాత తెలంగాణకు సమానత్వం లభించేలా చూడటానికి ఉద్దేశించిన ఒక ప్రాథమిక పత్రం పెద్దమనుషుల ఒప్పందం. అయితే, దాని పదేపదే ఉల్లంఘనలు మరియు భద్రతా చర్యల క్షీణత (ఉదాహరణకు, ప్రాంతీయ మండలి బలహీనపడటం, నివాస నియమాలను విస్మరించడం) ఆగ్రహం మరియు అపనమ్మకాన్ని పెంచాయి, 1960ల తెలంగాణ ఆందోళనకు మరియు చివరికి రాష్ట్ర డిమాండ్ కు పునాది వేసింది. సమాఖ్య సమతుల్యత మరియు ప్రాంతీయ సామరస్యాన్ని కాపాడుకోవడానికి సంస్థాగత భద్రతా చర్యలను అక్షరాలా మరియు స్ఫూర్తితో అమలు చేయాలని దాని వైఫల్యం స్పష్టంగా గుర్తు చేస్తుంది.

2. 1956 మరియు 1969 మధ్య జరిగిన పెద్దమనుషుల ఒప్పందం ప్రకారం తెలంగాణ భద్రతా నిబంధనల ఉల్లంఘనలను విమర్శనాత్మకంగా విశ్లేషించండి. ఈ ఉల్లంఘనల రాజకీయ మరియు పరిపాలనా పరిణామాలు ఏమిటి?

1956లో తెలంగాణ మరియు ఆంధ్ర నాయకుల మధ్య కుదిరిన పెద్దమనుషుల ఒప్పందం, ఆంధ్ర రాష్ట్రంతో విలీనం తర్వాత ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడిన తర్వాత తెలంగాణ రాజకీయ, ఆర్థిక మరియు సాంస్కృతిక ప్రయోజనాలను కాపాడటం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. అయితే, 1956 మరియు 1969 మధ్య, దాని భద్రతా చర్యలను బహుళ ఉల్లంఘనలు తెలంగాణలో రాజకీయ పరాయీకరణ మరియు పరిపాలనాపరమైన అణచివేతకు దారితీశాయి, చివరికి 1969 తెలంగాణ ఉద్యమానికి ఆజ్యం పోశాయి.

I. భద్రతా దళాల స్వభావం మరియు వాటి ఉల్లంఘనలు

1. రాజకీయ మరియు సంస్థాగత ఉల్లంఘనలు

• తెలంగాణ ప్రాంతీయ మండలి రద్దు

- **ఊహించినది:** అభివృద్ధి, నీటిపారుదల, విద్య మరియు నియామకాలపై నిజమైన అధికారాలు కలిగిన చట్టబద్ధమైన ప్రాంతీయ మండలి.
- **వాస్తవమైనది:** కేవలం సలహా హోదాతో, ఎటువంటి నిర్ణయం తీసుకునే అధికారం లేకుండా బలహీనమైన తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ.

• TPCC రద్దు

- తెలంగాణ ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ (TPCC) 1957లో రద్దు చేయబడింది, ఇది 1962 వరకు ఉనికిలో ఉండటానికి అనుమతించిన నిబంధన 14ను ఉల్లంఘించింది.
- **ఫలితం:** తెలంగాణ నాయకులు స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన రాజకీయ వేదికను కోల్పోయారు, జాతీయ కాంగ్రెస్ రాజకీయాల్లో ప్రాంతీయ స్వరాన్ని బలహీనపరిచారు.

• డిప్యూటీ సీఎం కేటాయింపుల నిర్లక్ష్యం

- **ఉల్లంఘన:** సీలం సంజీవ్ రెడ్డి వంటి ముఖ్యమంత్రులు తెలంగాణ నుండి ఉప ముఖ్యమంత్రిని నియమించలేదు, అంగీకరించిన అధికార భాగస్వామ్య సూత్రాన్ని ఉల్లంఘించారు.

2. ఆర్థిక మరియు ఆర్థిక ఉల్లంఘనలు

• తెలంగాణ నిధుల మళ్లింపు

- **ఒప్పుందం:** తెలంగాణ రెవెన్యూ మిగులును దాని సొంత అభివృద్ధికి కేటాయించాలి.
- **ఉల్లంఘన:** నిధులను ఆంధ్ర ప్రాంతానికి మళ్లించారు, అందులో రూ. 13 కోట్ల నిజాం సెక్యూరిటీస్ కూడా ఉన్నాయి, దీనివల్ల ఆర్థిక అసమతుల్యత ఏర్పడింది.

• శ్వేతపత్రం రసీదు (1961)

- ప్రభుత్వం ఈ అన్యాయాలను అంగీకరించి, నిధుల పునఃకేటాయింపుకు హామీ ఇచ్చింది. అయితే, ఇది చాలావరకు నెరవేరలేదు.

3. ఉపాధి మరియు పరిపాలనా వివక్ష

• ముల్కీ నియమాలు & నివాస నిబంధనల ఉల్లంఘన

- ప్రభుత్వ ఉపాధి (నివాసానికి తప్పనిసరి) చట్టం, 1957 మరియు ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ ఉపాధి నియమాలు, 1959 పేలవంగా అమలు చేయబడ్డాయి.

- స్థానికేతరులు "జీవిత భాగస్వామి నియామకాలు" మరియు "అర్హులైన అభ్యర్థులు లేకపోవడం" వంటి విచక్షణా నిబంధనల కింద తెలంగాణలోని పదవులకు నియమించబడ్డారు.

• హయగ్రీవాచారి నిరసన (1968)

- ప్రాంతీయ కమిటీ చైర్పర్సన్ గా, నివాస ఆధారిత భద్రతా నిబంధనలను ధిక్కరిస్తూ, పరిపాలనలో తెలంగాణేతరుల విస్తృత నియామకాలను ఆయన ఎత్తి చూపారు.

4. భూమి మరియు నీటి దోపిడీ

• భూమి బదిలీలు

- హైదరాబాద్ కౌలు మరియు వ్యవసాయ భూముల చట్టం, 1950 ఉన్నప్పటికీ, తెలంగాణేతర ఉన్నతవర్గాలు వరంగల్ మరియు నిజామాబాద్ లో పెద్ద భూములను కొనుగోలు చేశాయి.

• కృష్ణా జల వివాదాలు (KWDT)

- ప్రధాన పరివాహక ప్రాంతం అయినప్పటికీ, ఆంధ్రప్రదేశ్ కృష్ణా నీటి కేటాయింపులలో తెలంగాణకు 34.26% (277.86 టీఎంసీలు) మాత్రమే లభించింది.

II. రాజకీయ మరియు పరిపాలనా పరిణామాలు

1. ప్రాంతీయ అసంతృప్తి పెరుగుదల

- భద్రతా చర్యలను క్రమబద్ధంగా ఉల్లంఘించడం వల్ల ఏకీకృత రాష్ట్ర నిర్మాణం పట్ల భ్రమలు పెరుగుతున్నాయి.
- ఆంధ్ర ఆధిపత్యం, వనరుల దోపిడీ, తెలంగాణకు అవకాశాల తిరస్కరణపై విస్తృత అవగాహన.

2. సాంస్కృతిక మార్జినలైజేషన్

- రాజకీయాలు, విద్య మరియు అధికారస్వామ్యంలో ఆంధ్ర కులీనుల ఆధిపత్యం తెలంగాణ గుర్తింపు సాంస్కృతికంగా దూరం కావడానికి దారితీసింది.

3. 1969 తెలంగాణ ఉద్యమం

- పేరుకుపోయిన మనోవేదనలకు పరాకాష్ట.
- ఈ ఉద్యమం విద్యార్థుల నిరసనలు, సామూహిక సమీకరణాలు మరియు హింసాత్మక పోలీసు అణచివేతలతో గుర్తించబడింది.
- రక్షణ చర్యలు అమలు చేయాలని లేదా విభజన చేయాలని డిమాండ్ చేశారు.

4. ఫెడరల్ ట్రస్ట్ కోత

- రాజ్యాంగ మరియు రాజకీయ వాగ్దానాలను నిలబెట్టుకోలేకపోవడం వల్ల సమాఖ్య హామీలపై నమ్మకం కోల్పోయింది.
- తదుపరి అశాంతిని అరికట్టడానికి సిక్స్-పాయింట్ ఫార్ములా (1973) వంటి ప్రయత్నాలు జరిగాయి కానీ ప్రధాన సమస్యలను పరిష్కరించడంలో విఫలమయ్యాయి.

ముగింపు

1956 నుండి 1969 వరకు జెంటిల్మెన్స్ ఒప్పందం యొక్క స్ఫూర్తి మరియు ఆచరణ రెండింటినీ క్రమబద్ధంగా ఉల్లంఘించారు. ఈ ఒప్పందం ప్రాంతీయ ఆకాంక్షలను ఏకీకృత చట్రంలో సమతుల్యం చేయడం లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నప్పటికీ, దాని ఉల్లంఘన తెలంగాణలో రాజకీయ పరాయీకరణ, పరిపాలనా అన్యాయానికి దారితీసింది మరియు వేర్పాటువాద భావాలకు ఆజ్యం పోసింది. భారతదేశం వంటి వైవిధ్యమైన సమాఖ్య నిర్మాణంలో నిజమైన అధికార భాగస్వామ్యం, రాజ్యాంగ విశ్వసనీయత మరియు ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తిని గౌరవించడం యొక్క ప్రాముఖ్యతపై ఈ పరిణామాలు స్పష్టమైన పాఠంగా పనిచేస్తాయి.